

فقہ مصور عبادات

آسان سازی و آموزش احکام اسلام

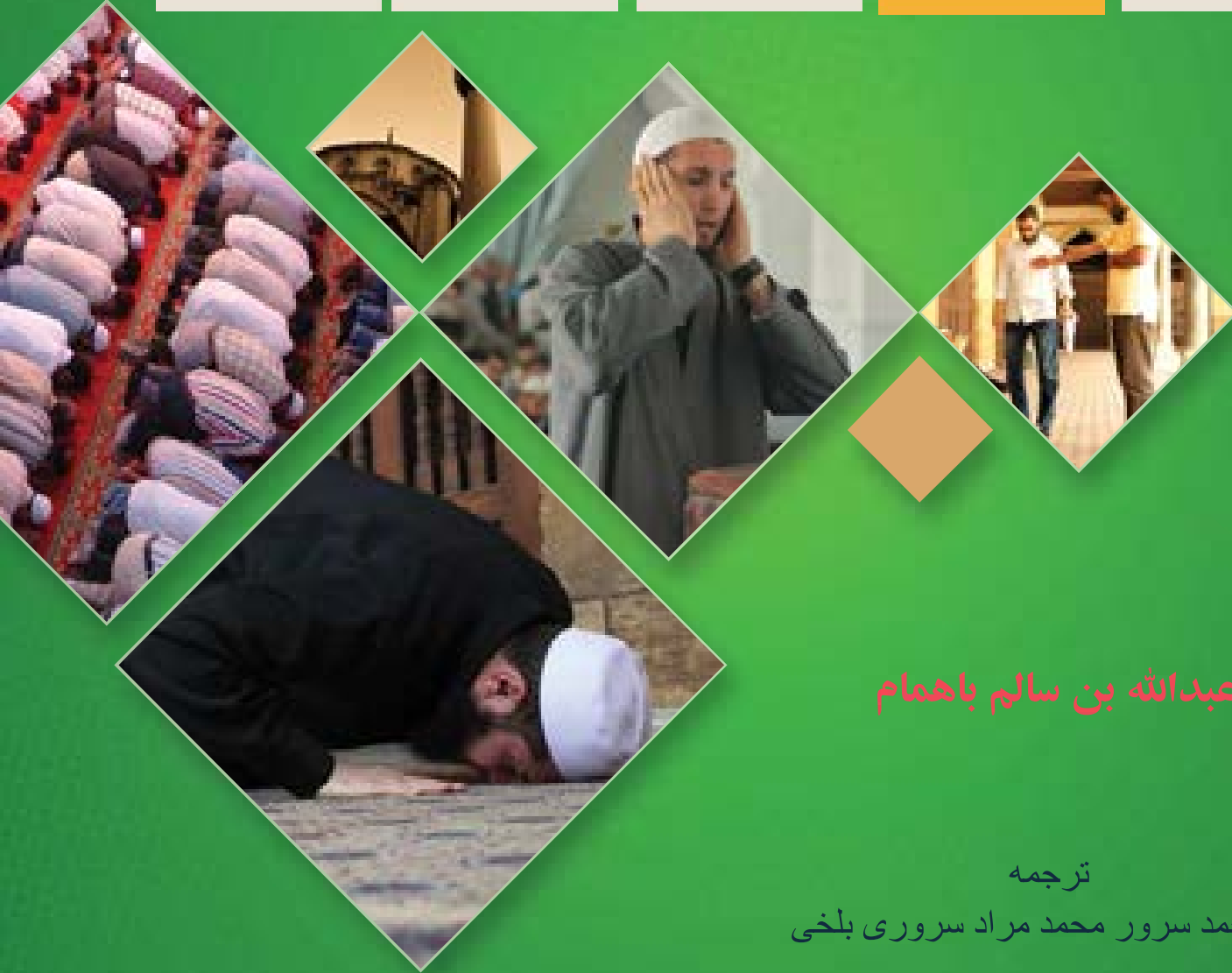
حج

زکات

روزہ

نماز

پاکی

د. عبدالله بن سالم باہمام

ترجمہ

د. محمد سرور محمد مراد سروری بلخی

نماز جمعہ

نماز جمعه

مطالب

حکم نماز جمعه

کسیکه بروی جمعه واجب نیست

فضیلت روز جمعه

شروط صحت جمعه

وصف نماز جمعه

خطبه ها

حکم خطبه ها

تکمیل کننده های خطبه

مستحبات خطبه ها

آنچه در جمعه از آن نهی شده

در یافتن جمعه

آنچه در روز جمعه مستحب است

حکم نماز جمعه

نماز جمعه فرض عین است بر هر مسلمان بالغ و عاقلیکه در ترکش عذری ندارد.

و بر آن دلالت میکند:

۱- فرموده خداوند ﷻ: (ای کسانیکه ایمان آوردید هنگامیکه در روز جمعه برای نماز ندا کرده میشود، بسوی ذکر الله بشتابید و خرید و فروش را ترک کنید) (جمعه: ۹)

۲- فرموده آنحضرت ﷺ: (اقوامی باید از ترک جمعه ها نهی شوند، و یا اینکه الله تعالی بر قلبهایشان مهر میزند، که بعد از آن از جمله غافلان میشوند).^(۱)

کسانیکه بر آنها جمعه واجب نیست

بر زن، کودک، مسافر، و بیماریکه در رفتن به نماز جمعه

(۱) بروایت مسلم

۲. ز ابی هریره رضی الله عنه از نبی اکرم صلی الله علیه و آله روایت است که فرمودند: (کسیکه غسل کرده به نماز جمعه آمد، و نماز خواند بقدریکه توان داشت، پس از آن به خطیب گوش فرا داد تا از خطبه اش فارغ گردید، سپس با وی نماز خواند، بخشیده شد آنچه که میان این جمعه تا جمعه دیگر بود و همچنین اضافه از آن سه روز دیگر).^(۲)

۳. از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله میفرماید: (نمازهای پنجگانه، جمعه تا جمعه، و رمضان تا رمضان، جبران کنندگان اند، اگر از گناهان کبیره اجتناب شده باشد).^(۳)

۴. از حذیفه بن الیمان روایت شده که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: الله تعالی از کسانی که پیش از ما بوده اند مزایای جمعه را نماند، برای یهود روز شنبه و برای نصاری روز یکشنبه گردید، الله متعال ما را به مزایای روز جمعه هدایت کرد، پس جمعه و شنبه و یکشنبه را قرار داد و آنها را پیرو ما در قیامت نیز قرار داد، ما آخرین مردم دنیا و در قیامت نخستین خلایق هستیم که پیش از دیگران کار ما پایان می یابد).^(۴)

۵. از نعمان بن بشیر روایت است که فرمود: ((رسول الله صلی الله علیه و آله در نماز های عید و جمعه سبح اسم ربك الأعلى و هل اتاك حديث الغاشية را میخواندند، گفت: اگر عید و جمعه در یک روز می بود باز هم در آن نمازها همان دو سوره را تلاوت میکردند).^(۵)

۶. (بهترین روزیکه خورشید در آن طلوع کرده روز جمعه است، در این روز آدم آفریده شده، و در همین روز توبه اش پذیرفته شده و نیز در همین روز مرده است و همچنین در این روز قیامت برپا میشود، چهارپایان از هنگام طلوع خورشید تا غروب خورشید جمعه از بیم قیامت منتظر

(۲) بروایت مسلم
(۳) بروایت مسلم
(۴) بروایت مسلم
(۵) بروایت مسلم

برایش مشقت است نماز جمعه واجب نیست، ولی اگر اینها به نماز جمعه با دیگران حاضر شدند، کفایت شانرا میکند، و اگر حاضر نشدند نماز ظهر را میخوانند.

مسافر

کودک

زن

بیمار

فضیلت روز جمعه

روز جمعه بهترین روز هفته است، که الله تعالی آنرا به این امت اختصاص داده، پس ازینکه امتهای دیگر از آن گمراه شدند، در مورد فضیلت این روز احادیث زیادی آمده است که از آنجمله:

۱. فرموده آنحضرت صلی الله علیه و آله: (بهترین روزیکه خورشید در آن طلوع کرده روز جمعه است، که در آن آدم آفریده شده، و در همین روز به بهشت داخل شده، و نیز در همین روز از آن بیرون شده است)^(۱)

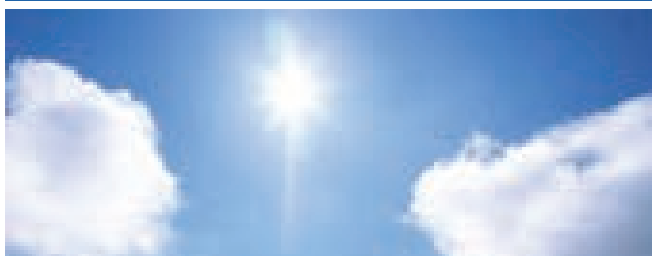
(۱) بروایت مسلم

زیست کنند، و در تابستان و زمستان از آن کوچ نمیکنند، اما بادیه نشینان، و خیمه نشینان کوچی، نماز جمعه شان درست نیست، و بر آنان واجب نیست.

۴. باید پیش از نماز دو خطبه خوانده شود: بدلیل مواظبت نبی اکرم ﷺ بر آن.

نماز جمعه خواندن در جاهای بودوباش بادیه نشینان صحیح نیست

وقت جمعه

بجماعت خوانده میشود

وصف نماز جمعه

نماز جمعه دو رکعت بوده که در آن قرائت جهریه است، و سنت آنست که در رکعت اول بعد از سوره فاتحه سوره الجمعه و در رکعت دوم بعد از فاتحه سوره المنافقون را بخوانند، و یا اینکه در رکعت اول سوره الأعلى و در رکعت دوم سوره الغاشیة را بخوانند.^(۱)

(۱) بروایت مسلم

برپائی آن میباشند، مگر انس و جن ، و در این روز وقت وساعتی است که اگر مسلمان در آن نماز بخواند نیازی را از الله بخواهد قطعاً برایش میدهد، کعب گفت: این کار در روزی از سال است ؟ گفتم: بلکه در هر جمعه است، گفت: کعب تورات را خواند و گفت: نبی اکرم ﷺ راست گفته است، ابوهریره گفت: پس از آن عبدالله بن سلام را دیدم از جریان صحبتم با کعب به او گفتم: عبدالله بن سلام گفت: من دانستم که آنوقت چه ساعتی است، ابوهریره گفت: برایش گفتم: بمن از آن خبر بده، عبدالله بن سلام گفت: آخرین ساعت روز جمعه است، برایش گفتم چگونه آخرین ساعت روز جمعه است، در حالیکه رسول الله ﷺ فرموده اند: بنده مسلمانیکه در آنوقت نماز میخواند، در آنوقت که نماز خواندن نیست؟ عبدالله بن سلام گفت: آیا رسول الله ﷺ نفرموده: کسی در جای به انتظار نماز بنشیند، در حکم نماز است تا اینکه نماز بخواند؟ گفتم: من گفتم آری، گفت: چنین است))^(۲).

۷. إن من أفضل أيامكم يوم الجمعة فأكثروا على من الصلاة فيه فإن صلاتكم معروضه على قال فقالوا يا رسول الله وكيف تعرض صلاتنا عليك وقد أرمت؟ قال: يقولون بليت، قال: «إن الله تبارك وتعالى حرم على الأرض أجساد الأنبياء» صلى الله عليهم^(۳)

شروط صحت جمعه

۱. وقت: پیش از وقت و بعد از خروج وقت مانند نمازهای فرضی صحیح نمیشود، و وقت جمعه مانند وقت نماز ظهر است.
۲. در آن جماعتی حضور یابد: پس نماز جمعه برای تنها گذار درست نیست، و کمترین شمار جماعت سه است.
۳. جاگزين بودن: و آن عبارت از مقيم بودن در دهکده که در خانه های سنگی و یا غیر از آن طبق عادت ساخته باشند،

(۱) رواه ابوداود

(۲) بروایت احمد

خطبه ها

حکم خطبه ها

خطبه ها واجب میباشد، و آندو شرط صحت نماز جمعه اند، و اگر اکثر حضور کسانی باشند که زبان عربی را میدانند، بخاطر توجه به آموزش عربی خطبه نیز بعربی خوانده میشوند، و نیز از شیوهٔ نبی اکرم ﷺ مخالفت نمیشود، و اگر بیشترین حضور کسانی بودند که بزبان عربی آشنائی ندارند، باکی ندارد، که خطبه ها به سایر زبانها خوانده شود، زیرا اساس خطبه آموزش و رهنمائی بوده نه مجرد خواندن خطبه، با رعایت بعض متنهای عربی مانند ذکر آیات قرآنی و احادیث نبوی بزبان عربی، تا اینکه وجوب خطبه بزبان عربی در نزد بعض علماء که بآن گفته اند ساقط گردد.

تکمیل کنندهای خطبه

خطبه جمعه دارای ارکان نیست، بلکه هر آنچه در عرف به آن اسم خطبه اطلاق میشود درست است، ولی برای کمال خطبه باید خطیب نکات زیر را تذکردهد:

۱. حمد و سپاس الله تعالی.
۲. کلمه های شهادت.
۳. فرستادن درود بر رسول الله ﷺ.
۴. توصیه بتقوا و پرهیزگاری خداوند.
۵. قرائت بعض آیات قرآن.
۶. موعظه گفتن.

مستحبات خطبه ها

۱. خطبه باید از بالای منبر باشد.
۲. خطیب هنگام بالا رفتن به منبر بمردم سلام بگوید.
۳. میان دو خطبه با نشستن اندک، جدائی ایجاد کند.
۴. کوتاه باشند.
۵. در آنها دعاء نیز بکنند.

آنچه در نماز جمعه از آن نهی شده

۱. در هنگام خطبه امام در روز جمعه حرف زدن حرام است، بدلیل فرمودهٔ آنحضرت ﷺ: (اگر در هنگام خطبهٔ امام در روز جمعه به دوستت گفتی که (خاموش باش) بدون تردید بیهوده گفتی).^(۱)
۲. میان شانه های مردم راه رفتن مکروه است، مگر اینکه امام باشد، و یا اینکه جای خالی بوده بجزاز این کار راهی برای رسیدن به آن نباشد.

دریافتن جمعه

مسلمان باید زود هنگام برای نماز جمعه آماده شود، اگر از نماز تاخیر کرد و رکوع را با امام در رکعت دوم دریافت نماز جمعه را تکمیل میکند، و اگر به رکعت دوم نماز جمعه نرسید، پس نماز ظهر را میخواند، و مانند آنست، کسیکه نماز جمعه از وی بسبب خوابیدن و یا غیر از آن گذشت، باید که نماز ظهر را - چهار رکعت - بخواند.

آنچه در روز جمعه مستحب است

۱. قرائت سوره الکهف در روز جمعه، بدلیل فرمودهٔ نبی اکرم ﷺ: (کسیکه سوره الکهف را در روز جمعه بخواند، در میان دو جمعه برایش نوری روشن میکند).^(۲)
۲. بر نبی اکرم ﷺ درود بسیار گفتن، از ابی مسعد انصاری (۱) بروایت بخاری (۲) بروایت حاکم.

مسائلی در مورد جمعه

۱. سنت اینست که منبر دارای سه پلکان باشد، تا از منبر رسول الله ﷺ پیروی شود.
۲. آنچه به سوره جمعه نامیده شده به سنت ربطی ندارد، طوریکه نمازگذاران قبل از نماز جمعه در مسجد نشسته بتلاوت قاری قرآن گوش میدهند تا اینکه اذان داده شود، ویا اینکه سرودها ویا ذکرهای دسته جمعی از بلندگو خوانده میشود.

منبر دارای سه پلکان باشد

۳. اگر نمازگذار آمد درحالیکه امام خطبه می داد، دو رکعت خفیف قبل از نشستن بخواند، بدلیل فرموده آنحضرت ﷺ (اگر یکی از شما در روز جمعه آمد، در حالیکه امام خطبه میخواند، باید دو رکعت نماز بخواند، ودر آن ازسرعت کار بگیرد)^(۳)
۴. خطیب در هنگام دعاء دستانش را بلند نمیکند، بلکه با انگشت سبابه اشاره میکند، مگر در نماز استسقاء ویا دعاء برای توقف باران، از حصین بن عبدالرحمن ﷺ روایت (۳) بروایت ابن خزیمه

از نبی اکرم ﷺ روایت شده که فرمودند: (در روز جمعه درود بر من را بیشتر گوئید، زیرا هرکه در روز جمعه بر من درود بفرستد، بر من درودش عرضه میشود).^(۱)

۳. غسل کردن و خوشبوئی زدن، بدلیل فرموده آنحضرت ﷺ: (مردی غسل میکند در روز جمعه ویا خود را بقدر توان پاک میکند، یا خوشبوئی میزند، پس از آن ازخانه می برآید ودر مسجد نیز میان دو تن راه جدا نمیکند، بعد از آن چند رکعت نماز میخواند، وپس از آن هنگام سخنرانی امام خاموش میشیند. مگر اینکه میان این جمعه وجمعه دیگر گناهانش مغفرت میشود).^(۲)

(۱) بروایت حاکم.
(۲) بروایت بخاری.

عمر رضی الله عنه که گفت: (رسول الله صلی الله علیه و آله بعد جمعه دو رکعت در خانه شان میخواندند)^(۳)، و یا چهار رکعت بدلیل فرموده نبی اکرم صلی الله علیه و آله: (کسی از شما اگر بعد از جمعه نماز میخواند، باید چهار رکعت بخواند)^(۴)، بهتر آنست که در خانه بخواند.

۷. هرگاه عید و جمعه باهم در یک روز جمع شد، احتیاط آنست که نماز عید و نماز جمعه هر دو خوانده شود، و اگر عید را خواند، باید اقلاً ظهر را بخواند، برای مردمان شهرکهای دور مجاز است که اگر نماز عید را خواندند، برای نماز جمعه برنگردند، از ایاس بن ابی رمله الشامی روایت است که گفت: (من حاضر بودم که معاویه از زید بن أرقم پرسید: آیا تو با رسول الله صلی الله علیه و آله شاهد دو عیدی بودی که در جمعه واقع شده بود؟ گفت: آری، آنحضرت در اول روز، نماز عید را خواندند، پس از آن برای جمعه رخصت داده فرمودند: کسیکه بخواند جمع کند باید جمع کند)^(۵)

شده که گفت: (رسول الله صلی الله علیه و آله را دیدم که خطبه میداد هنگامیکه دعاء میکرد این چنین میگفت - با انگشت سبابه اش اشاره میکرد).^(۱)

با انگشتش اشاره میکند

۵. برای نماز جمعه سنت قبلی نیست، ولی مستحب است که پیش از اذان نفل بخواند، بدلیل فرموده آنحضرت صلی الله علیه و آله (کسیکه غسل کند در روز جمعه و خود را بقدر توان پاک میکند، یا خوشبوئی میزند، پس از آن از خانه می برآید و در مسجد نیز میان دو تن راه جدا نمیکند، بعد از آن چند رکعت نماز میخواند، و پس از آن هنگام سخنرانی امام خاموش مینشیند. میان این جمعه و جمعه دیگر گناهایش مغفرت میشود).^(۲)

۶. سنت بعدی را دو رکعت میخواند، بدلیل روایت ابن

(۱) بروایت احمد
(۲) بروایت درامی

(۳) بروایت جماعت
(۴) بروایت مسلم
(۵) بروایت احمد

https://www.al-feqh.com/fa

